

Ať na sebe lépe slyšíme!

text Pavel Cmíral | foto Pavel Šarbort, Ivan Krejza, Lenka Hricová a archiv Orbí pontes

ORBI PONTES. Svět mostů, mosty světů... Nebude řeč o mostech přes řeky, ale přes neviditelné hluboké propasti, které nás rozdělují. Nevíme si s nimi rady, bojíme se dohlédnout až na dno a často se je snažíme, se studem v očích, zbaběle obejít pohodlnou a k ničemu nezavazující oklikou. Přitom dobře víme, že ty propasti jsme si vyhloubili sami, a je jen na nás, abychom je také přemostili. Klikatí se mezi námi, jimž osud zatím dopřává zdraví a v ničem nás neomezuje, a našimi souputníky, pro které je náš svět zemí méně přátelskou, v mnohém nebezpečnou, zemí, s níž si dobře nerozumějí, i když se o to tolik snaží.

Pomoci nám všem se před časem rozhodlo mladé občanské sdružení **ORBI PONTES**. Začíná realizovat a podporovat programy a projekty, prosazující správný přístup a toleranci k našim spoluobčanům se zdravotním postižením nebo znevýhodněným jinými okolnostmi.

Stavitelkami mostů se dobrovolně staly obchodnice Renata Škopková, bývalá zdra-

votní sestra Monika Jindrová a průvodkyně Ing. Jana Fířlová.

Renata: Vždycky jsem pracovala s lidmi. Ať už to byla práce průvodkyně, obchodnice nebo poslední roky koordinátorky společenských akcí. Při jedné mezinárodní výměně, které se účastnili neslyšící lidé, mě natolik zaujali, že jsem se začala zabývat myšlenkou založit sdru-

žení, které by mohlo těmto lidem prakticky a účinně pomáhat. Když jsem se pak při přípravě konference tranzitního programu pro neslyšící seznámila s Monikou, mající podobné názory a představy jako já, bylo rozhodnuto.

Monika: Idea byla jasná. Vedle svých projektů sledovat i projekty jiných, především neziskových organizací a pomáhat jim realizovat je a propojovat s dalšími podobnými nápady.

Prvním projektem, kterým jste si nastavily laťku hezky vysoko, byl Týden komunikace osob se sluchovým postižením. Začal 22. září oslavou Mezinárodního dne neslyšících a proběhl nejen v Praze, ale i v šesti krajských městech. Na jeho náplni se podílela například Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, Česká unie neslyšících, ale i školy pro děti s vadami sluchu, ZOO Praha, hudební skupiny... Čím jste přispěly vy?

Jana: Naše sdružení uspořádalo tři přednášky, vypravily jsme se za předškoláky do mateřské školy, abychom je seznámily se znakovým jazykem a komunikací s lidmi se sluchovým postižením, a sportovně založené zájemce jsme pozvaly na ukázkovou lekci do fitness klubu a do sauny. Jedna z přednášek byla věnována historii znakového jazyka, další se zaměřily na

praktické rady ve dvou životně důležitých oblastech. První, nazvaná Finanční gramotnost nejen pro neslyšící a nedoslýchavé, radila, jak rozumně nakládat s penězi, jak si vybrat dobrého finančního poradce nebo na co si dát pozor při podpisu smluv. Druhá pak byla prezentací služeb O₂ pro neslyšící a nedoslýchavé.

Renata: Inspirovaly jsme se Novým Zélandem. Dělal tam něco podobného, ale zaměřují se pouze na znakový jazyk. My jsme projekt rozšířily na všechny osoby, které mají nějaké sluchové postižení.

Monika: Mezi sluchově postižené dnes zahrnujeme nejen neslyšící, ale i lidi nedoslýchavé a ohluchlé. V České republice se to týká zhruba půl milionu osob – a jak všichni víme, potíže se sluchem mohou s přibývajícím věkem, ale někdy i nečekaně potkat kaž-

dého z nás. Není tedy na škodu orientovat se v této problematice nejen kvůli lidem, kteří těmito poruchami trpí, ale i kvůli sobě.

Renata: V současné době se podílíme i na dalším projektu. Jde o výměnný pobyt neslyšící mládeže v Portugalsku. V budoucnosti bychom se chtěly věnovat organizování pracovních příležitostí v zahraničí, které by rozšířily možnosti zapojení se neslyšících osob do pracovního procesu. Aby získaly nové zkušenosti a mohly po návratu říct: „Když jsem pracoval venku, tohle jsem si v rámci svého oboru vyzkoušel a rád bych to uplatnil doma.“

Inspirovaly jsme se Novým Zélandem. Dělal tam něco podobného, ale zaměřují se pouze na znakový jazyk. My jsme projekt rozšířily na všechny osoby, které mají nějaké sluchové postižení.

Díky technickému pokroku dnes mohou neslyšící studovat, vykonávat řadu povolání, která pro ně byla dříve zapovězena... Jak si s neslyšícími rozumí pracovní trh?

Renata: Někteří neslyšící udělají první vstřícný krok samozřejmě, bez otálení a dokážou se sebevědomě nabídnout. Jiní se ostýchají a bojí se odmítnutí. Ten zásadní krok musí ale udělat firma, jejich možný budoucí zaměstnavatel. A je to bohužel on, kdo často couvne. Neslyšící si stěžují, že i když mají kvalifikaci, manažer si vybere spíš člověka, který je méně kvalifikovaný, ale domluví se s ním.

Monika: Neslyšící teď mohou díky počítačům pracovat i doma, a této možnosti využívají hlavně lidé ohluchlí nebo nedoslýchaví. S kolegy komunikují písemně, a tím pádem se všechny problémy s dorozuměním smažou. Musíme si konečně uvědomit, že bariéry, o nichž v případě zdravotně postižených lidí neustále mluvíme, stavíme my. Oni je nemají proč stavět.

Renata: Stereotypně se předpokládá, že všechno vyřeší integrace těchto menšin do širší společnosti. Mnohem účinnější ale bude, když se ona většina s neomezenými možnostmi pomoci a se vstřícným pochopením pokusí integrovat do jejich světa. Chtěly bychom prostřednictvím vzdělávacích, kulturních a společenských akcí otevřít dveře, kterými by obě „zúčastněné strany“ volně a s chutí procházely sem a tam.

Už tu padlo slovo sebevědomí. Většina lidí s ním má potíže, na vině je jakékoli zapochybování o sobě, o svých kvalitách, o své

■ Lekce bubnování na první části projektu Společný jazyk v rytmu se uskutečnila na Chatě Stará Škola v Kunčicích u Starého Města pod Sněžníkem v červenci 2012.

■ Koncert na festivalu Střelické strunobraní, červen 2012

BUBENICE ROMANA A LENKA HRICOVY – SPÁLENÝ SUŠENKY:

Naše afrobubenická kapela, banda holek z Brna, která do toho ráda pořádně třískne, ťukne, pískne i zahaleká, má mezi posluchači kamarády s různým druhem postižení od začátku své existence. Už na prvním koncertě nás podpořili veselí a neskutečně zvidaví přátelé s duálním smyslovým postižením – hluchoslepotou. Málokdy na vystoupení chybí náš fanda, reprezentant basketbalové ligy vozíčkářů, a často na nás z publika živě znakuji i neslyšící kamarádky. V rámci dvou projektů, podpořených programem EU Mládež v akci, jsme připravily intenzivní workshopy pro smíšenou skupinu lidí slyšících a s různým stupněm sluchového postižení, která se společně učila bubnovat, afrotančit a povídat si v českém znakovém jazyce. Naši muziku si mohou vychutnat také diváci, kteří se zaměřují na jiný vjem než sluchový, na pohyby rukou a palic v kombinaci s vibracemi blan z afrických koz a telat. Díky projektu se podařilo uskutečnit i pár společných vystoupení a v plánu jsou další. Je to super, baví nás to a nabíjí. O našich projektech, zaměřených na podporu společenské inkluze prostřednictvím rytmu, se dočtete na www.spalenysusenky.cz/akce/.

vizáži. Dnešní doba se s námi navíc nemazí, nestačí-li tempu a neorientuješ se rychle a s přehledem v kauzách, trendech a náladách ve společnosti, máš problém...

Jana: Handicapovaní lidé mají největší problém s tím, jak se kdekoli v kýmkoli domluvit a jak vyřešit své momentální starosti, které všem přináší běžný život. Vozíčkář si na radnici nebo na policii neporadí se scho-

dy, neslyšícímu nikdo nerozumí. Působí to na ně tak, že okolí, které pořád někam spěchá, na ně nemá čas. Každé nedorozumění, k němuž pak dojde, jejich sebevědomí snižuje, a oni si, sami v sobě, svůj handicap ještě zveličují. Mají pocit, že pro ty kolem je jejich nedokonalost nepřekonatelnou překážkou, a proto jim nevěnují takovou pozornost, jakou by potřebovali.

Cítí se být přehlíženi?

Jana: Ti naprosto zdraví nechápu, že tihle lidé mohou mít ve styku s nimi takový pocit. A že je potřeba hledat jiný, trpělivější přístup s maximální snahou poradit, vyhovět, věnovat jim aspoň trochu svého času. A především nevyhýbat se kontaktu. Zbavit se studu a strachu, že první kontakt povede k přílišné závislosti jednoho na druhém.

Zbourání bariéry mezi lidmi je první krok. Pak nás ale čeká ten mnohem těžší, umět s lidmi, s nimiž si podáme ruku, žít. A co se týče sebevědomí, srazit ho na bod nula dokáže nepřímý úředník i komukoli z nás. Stačí studený pohled, který si přeložím jako „Co chcete, nezdržujte“, a hned koktám a couvám ze dveří...

Monika: Jednou z cest k propojení světa je začít u dětí. V mateřské škole jsme se předškoláků ptaly, jestli vědí o tom, že je někdo vůbec nemusí slyšet, nebo proč má kamarád v uchu naslouchátko. Zajímalo nás, jak na tyto přirozené věci reagují. A došli jsme k závěru, že by bylo dobré, kdybychom podpořily spolupráci školek a škol, při níž by se děti alespoň jednou za půl roku setkávaly a samy zjistily, že i když je každý člověk jiný, můžou si spolu hrát a komunikovat. Tahle cesta by určitě přivedla další generaci k větší otevřenosti a snaze navzájem si pomáhat. Právě neslyšící děti jsou na tom nejhůř, hluchota je jedním z nejtěžších omezení.

■ Příprava na společné vystoupení a workshop pro Spolek neslyšících Břeclav, o.s. s účastníky projektu Hledání společného jazyka v rytmu ve Studiu dramatické výchovy Labyrint, Brno 2011

Renata: Jenže problém s přirozenou komunikací není často v samotných dětech, ale v jejich rodičích. Ti, kteří mají zdravé dítě, odmítají styk s postiženými, protože se, doslova, bojí „nákazy“. Berou takové „kamarádění se“ jako něco nevhodného a špatného. Neuvědomují si, jak tím vlastním dětem škodí, jak je bráněním v komunikaci s vrstevníky vydělují, a tím kolem nich staví tu pomyslnou zeď. Při jakémkoli integračním projektu se učitelky v mateřské škole musí nejprve zeptat rodičů, zda souhlasí, aby si pozvaly děti z jiné školy, třeba právě děti neslyšící. A když jsou rodiče proti, nedá se s tím nic dělat. I v dnešní době ještě některé maminky svým ratolestem přímo zakazují bavit se s těmi „nemocnými“, a dokonce se nám donesl i tmářský nesmysl, že když někdo s neslyšícími pracuje, bude potrestán tím, že i jemu se narodí neslyšící dítě! I tohle vám v jednadvacátém století, v civilizované společnosti, řekne dospělý, vzdělaný člověk!

Při bohatém programu vašeho Týdne komunikace jste se jistě seznámily s lidmi, kteří

Donesl se nám i tmářský nesmysl, že když někdo s neslyšícími pracuje, bude potrestán tím, že i jemu se narodí neslyšící dítě! I tohle vám v jednadvacátém století, v civilizované společnosti, řekne dospělý, vzdělaný člověk!

vám mohou být v budoucnu jistou oporou, a spoluprací s nimi budete moci své představy realizovat mnohem efektivněji...

Jana: O historii znakového jazyka s ukázkami základních znaků pro první kontakt s neslyšícími přednášel Mgr. RNDr. Josef Brožík. Působí na pražské Střední, základní a mateřské škole pro sluchově postižené v Holečkově ulici a lidé ho znají jako výborného moderátora Televizního klubu neslyšících. Je jedním z pěti pedagogů, kterému byl shodou okolností právě během našeho Týdne udělen titul Evropský učitel jazyků 2012. Udělování této Evropské jazykové ceny Label pro inovativní projekty ve výuce a studiu jazyků iniciovala Evropská komise a organizuje ji Národní agentura pro evropské vzdělávací programy.

To ocenění pana doktora Brožíka je důkazem, že jste si pro kontakt se světem neslyšících vybrali skvělého, zkušeného spojence...

Monika: Těch lidí, kteří podpořili naši myšlenku, je více. Jedni z prvních byli pan Jaroslav Winter (Helpnet.cz), Mgr. Andrea Hudáková z FF UK nebo paní ředitelka hradecké školy Iva Rindová. Navázali jsme spolupráci i s Univerzitou Palackého v Olomouci, jsme v kontaktu s panem Mgr. BcA. Pavlem Kučerou, který si při své hojně navštívené olomoucké přednášce o náročných

Mgr. BcA. PAVEL KUČERA, UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI:

V rámci své komunity používá neslyšící Čech jazyk této komunity vlastní a jejím příslušníkům smyslově přístupný, protože se „ukazuje“ a „vidí“. Je to český znakový jazyk. Čeština, jazyk „mluvený“ a „slyšený“, je pro většinu neslyšících jazykem cizím, protože ji nikdy neslyšeli. A proto někdy nepomůže ani vstřícná věta slyšícího: „Neslyšíte, já vám to napíšu na papír!“ Neslyšící Čech si totiž mnohdy neumí česká slova přečíst.

Komunikace slyšícího s neslyšícím má svá pravidla. Jen namátkou: než začnete na neslyšícího mluvit, upozorněte ho třeba zamáváním nebo dotykem na rameno či paži. Nestůjte zády ke zdroji světla, váš obličej bude ve stínu a ztížíte mu možnost odezírání. Při mluvení s ním udržujte neustálý oční kontakt. Mluvte pomalu, zřetelně, používejte známá slova, jednoduché věty, nepoužívejte složité výrazy nebo ironii. Zvyšování hlasu nepomůže, spíš naopak. Pro dobrou komunikaci je důležité být oboustranně v dobré psychické kondici. Mluví-li rodina kolem neslyšícího v neúplných větách, odbývá-li ho slovy „Počkej chvíli, pak ti to dopovíme!“, dostává se neslyšící do nezavidělné situace. Ničemu nerozumí, nic se nedozví, z nedořečených vět si nedokáže nic domyslet. Příklad? Neslyšící kamarádka mi řekla: „Moje sestřenice čekala miminko, a i když o tom celá rodina přede mnou určitě několikrát mluvila, já byla ta poslední, kdo se o tom dozvěděl. Zjistila jsem to až měsíc před porodem!“

A přátelská poznámka pro některé nevrle sestřičky a úředníky: po zaklepání vejde neslyšící do ordinace nebo kanceláře, ať už ho vyzvete nebo ne. Kdyby čekal, až uslyší vaše vyzvání, bude stát za dveřmi do soudného dne!

životních situacích osob se sluchovým postižením velice pochvaloval zájem lidí o toto téma a už nadšeně přemýšlí o tom, jak se budou s univerzitou prezentovat na Týd-

Renata: Určitě! Přesný termín najdou zájemci na www.orbipontes.cz. Při organizování prvního Týdne nám vyšlo vstříc Konto bariéry, pomohlo nám uhradit tlumočení do českého znakového jazyka a simultánní přepis. Také se nám podařilo domluvit se s Poštovní spojitelnou Era, která svými granty podporuje neziskové organizace. Teď nás ale čeká hledání silného partnera, abychom měly klid a jistotu, že nás nezaskočí finanční problémy. Když jsme začínaly, rozhodly jsme se, že Týden uspořádáme, ať se děje co se děje. Byl to pro nás pilotní projekt a bereme ho jako investici do budoucna. A věřime, že z dobrého začátku vzejdou další smysluplné akce.

Projekt vašeho mostu nemá chybu, jeho první pilíř už stojí – věřím, že vyklenout jeho výsavnou konstrukci nad tou těžko zdolatelnou propastí bude pro vás hračka. A budete-li při procházce po něm na sebe lépe slyšet, máte – tedy máme! – vyhráno. ■

■ Sportovní odpoledne v Holmes Place

■ TKOSP: Povídání s předškoláky v MŠ Tréglava

■ Přednáška o historii znakového jazyka – Mgr. RNDr. Josef Brožík (vpravo) s tlumočnickem Petrem Pánkem

■ Organizátorky v publiku při přednášce o historii znakového jazyka